

Anden behandling af forslag til lov om ministres ansvarlighed [af Ninn-Hansen, Helga Pedersen m. fl.].

(Første behandling af lovforslaget (nr. 32) findes i tidenden sp. 975, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 375).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

K. Axel Nielsen: Nu får vi altså en særlig lov om ministres ansvar, idet der i udvalget, der har behandlet de tre fremsatte lovforslag, er opnået enighed om at gennemføre det lovforslag, som den højtærede justitsminister på regeringens vegne har fremsat.

I dette regeringsforslag sker der et par ændringer, som den højtærede minister og udvalget har forhandlet sig frem til. Disse ændringsforslag tilsigter ikke ændringer i realiteten af regeringsforslaget, men alene tydeliggørelse. Jeg kan herom ganske henviser til de bemærkninger, der i betænkningen gøres til de enkelte ændringsforslag.

På mit partis vegne kan jeg anbefale disse ændringsforslag til vedtagelse, ligesom jeg kan anbefale regeringsforslaget til vedtagelse i den skikkelse, det vil få efter ændringsforslagenes vedtagelse.

Det oplyses i betænkningen, at venstres og de konservatives lovforslag vil blive trukket tilbage, og det kan herefter ikke give anledning til bemærkninger.

De uafhængiges lovforslag indstiller udvalget til forkastelse, men jeg vil dog gerne henstille til partiet de uafhængige at trække det tilbage, sådan at vi undgår at stemme det ned.

Helga Pedersen: Mit parti er tilfreds med, at det — jeg kan sige igen — er lykkedes i dette høje ting at nå til enighed om, at en lovgivning om ministeransvarlighed er hensigtsmæssig. Vi er altså nået til det samme punkt, hvor den samlede rigsdag stod i 1939.

Mit parti kan efter omstændighederne også erklære sig tilfreds med, at der i dag er enighed om en lovtæst; jeg skal ikke gå

i enkeltheder med, hvilke af de oprindeligt præsenterede lovforslag der teknisk set var at foretrække, for ved et politisk forlig må alle give efter — deri består jo det muliges kunst.

Jeg skal gøre et par bemærkninger vedrørende den afgivne betænkning. Den ene bemærkning er, at det måske har været lidt vel hastigt, vi har formuleret udtalelsen vedrørende udtrykket i lovforslagets § 4, hvor der tales om det ansvar, der påhviler ministeren efter grundloven eller lovgivningen i øvrigt eller efter hans stillings beskaffenhed. Herom siges det i betænkningen, at man foretrækker denne formulering fremfor den formulering, der var i et af de andre lovforslag om ansvar, når en minister „tilsidesætter pligter, som . . . følger af hans embede“. Det begrundes med, at denne sidstnævnte formulering kunne forstås som alene refererende til de pligter, der påhviler ministeren som forvaltningschef.

Jeg er egentlig ikke helt tilfreds med, at denne udtalelse i betænkningen er sluppet igennem, for jeg synes ikke, den harmonerer helt med den formulering, vi har godkendt i lovforslagets § 1 om, at denne lov angår ministres ansvar for deres embedsførelse. Men reelt tillægger jeg ikke udtalelsen nogen betydning, fordi jeg mener, det er nødvendigt med det, vi kalder et standardudtryk, og at der ikke ligger nogen realitetsforskel imellem de forskellige formuleringer. Jeg mener, at udtrykket „embedsførelse“ skal fortolkes vidt, således som jeg allerede gjorde opmærksom på det under lovforslagets første behandling, men jeg har fundet det rigtigt at fremsætte denne kommentar til bemærkningen.

Min anden bemærkning vedrører spørgsmålet om ansvar i forbindelse med en ministers overtrædelse af en beslutning truffet af folketinget eller ministerens undladelse af at efterkomme en sådan beslutning. Mit parti havde helst set en lovbestemmelse herom, sådan som vi jo havde foreslået det, men altså ikke kunne få flertal for. Jeg har det indtryk, at flere medlemmer i udvalget mente, at det politiske ansvar for en minister gav tilstrækkeligt værn i denne situation. Det er jeg altså ikke enig i, men jeg kan tiltræde den realitetsbedømmelse af dette spørgsmål, som udvalget efter samråd med den højtærede minister har givet udtryk

[Helga Pedersen.]

for i betænkningen: at et ansvar på dette område må i hvert fald kunne henføres under den mere generelle bestemmelse i lovforslagets § 4.

Med disse bemærkninger vil jeg anbefale det foreliggende lovforslag til fortsat velvillig behandling.

Ninn-Hansen: Når en lov på dette område kan gennemføres efter næsten 115 års overvejelser, har vi vel egentlig lov til at sige, at det er en historisk begivenhed. Da venstre og det konservative folkeparti i december 1962 fremsatte det første forslag til en ministeransvarlighedslovgivning, som vi her drøfter, gav vi en udførlig begrundelse for, at vi ønskede en lovgivning og derfor ikke kunne følge flertallet i kommissionen, hvor kun professor Poul Meyer var tilhænger af, at vi overhovedet fik en ministeransvarlighedslov.

Det er da klart, at det lovforslag, de to partier venstre og det konservative folkeparti har fremsat, og som vi har overvejet nu igennem henimod halvandet år, var det, vi helst havde ønsket vedtaget. Vi har for at opnå enighed i det høje ting måttet give afkald på noget, som vi ikke betragtede som uvæsentligt; de subjektive betingelser for at ifalde straf var anderledes, og vi mener — det synes jeg var ret afgørende — at det forslag, vi stillede, i sin udformning var mere konkret med hensyn til de situationer, hvor et ansvar kunne opstå for en minister. Men vi lægger vægt på, at der er opnået ændringer i forhold til det lovforslag, den højtærede justitsminister fremsatte, ændringer, som vi regner for forbedringer af lovforslaget, således at vi kan tage det lovforslag, vi har fremsat, tilbage.

Jeg skal selvfølgelig ikke på ny foretage en gennemgang af de forskellige bestemmelser i det lovforslag, der her foreligger til anden behandling og snart til vedtagelse. Vi kan vel generelt sige, at man i det store og hele har opnået det, som man ville have opnået, hvis 1939-lovforslaget var blevet lov her i landet, selv om udformningen er lidt anderledes. Men dertil kommer, at vi har opnået noget, som vi lægger megen vægt på, og det er en nydannelse i forhold til 1939-lovforslaget. Det er dette,

at der i højere grad sker en sikring af det høje tings stilling. Der bliver nu gennemført bestemmelser i ministeransvarlighedsloven, der fastslår ministrenes pligt til at give oplysninger i det høje ting, ligesom der bliver fastslået en pligt til at følge det høje tings beslutninger og et ansvar for ministrene, hvis de ikke gør dette. Hermed har den højtærede justitsminister medtaget en meget væsentlig del af det, vi lagde vægt på i vort lovforslag af december 1962; det betragter jeg som en styrkelse af folketingets stilling og som en forbedring også i forhold til 1939-forslaget.

Det konservative folkeparti lægger altså vægt på denne styrkelse af folketingets stilling. Det er vel det samme ønske, der i sin tid bidrog til, at tingets højtærede formand gav tilslutning til ministeransvarlighedslovforslaget, hvilket skete på et tidspunkt, da den højtærede justitsminister ligesom kommissionens flertal ikke ønskede en lovgivning på dette område. Det var for de to forslagsstillere, venstre og det konservative folkeparti, utvivlsomt af betydning, at lovforslaget fik denne tilslutning fra det høje tings formand, og vi føler da også trang til på dette tidspunkt at takke for den tilslutning, vi dengang fik, og som jeg tror har haft betydning for lovforslagets videre skæbne.

Det er selvfølgelig rigtigt at gennemføre en lovgivning af denne karakter i enighed i det høje ting. Det er jo også næsten allerede sket igennem den udvalgsindstilling, der er afgivet. Jeg håber også, at partiet de uafhængige, der ligesom venstre og det konservative folkeparti igennem lang tid har virket for en lovgivning på dette område, kan slutte sig til den fælles indstilling, udvalget er kommet med. Jeg mener ikke, at det her er afgørende, om der er bestemmelser, som man måske kunne have ønsket anderledes. Det afgørende er, at vi nu får en ministeransvarlighedslov, en lov, hvorefter man fastslår en ministers ansvar. Det mener vi i det konservative folkeparti vi kan få efter den enighed, der er opnået i udvalget, og derfor kan vi roligt, hvad vi herved gør, trække vort lovforslag tilbage.

Formanden: De ærede forslagsstillere har taget forslag til lov om ministres ansvarlighed tilbage. Ønsker nogen at optage det?

[Formanden.]
(Ophold). Da det ikke er tilfældet, er lovforslaget bortfaldet.

Helge Larsen: Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen sluttede med at sige, at vi nu får en lov om ministres ansvarlighed. Det er ganske rigtigt, og når jeg vil knytte en enkelt lille kommentar dertil, er det blot, for at der ikke i befolkningen — jeg tror ikke hos det ærede medlem og heller ikke her i salen — skal danne sig den opfattelse af denne nye lovgivning, at vi ikke har haft et ministeransvar tidligere. Det har vi haft, så længe vi har haft ministre. Men det, der sker nu, er altså, at man formulerer dette ministeransvar i en særlig lov. Jeg skal da anbefale, at man vedtager det foreliggende lovforslag, og skal også anbefale de stillede ændringsforslag, som tydeliggør lovforslaget på et par punkter. Jeg synes ikke helt, det gælder, hvad lovens titel angår, idet man går over til betegnelsen „ministres ansvarlighed“ i stedet for det oprindelige „ministres ansvar“. Men jeg mener, det er rimeligt at foretage denne ændring, idet man dermed følger samme formulering som anvendes i grundloven.

Så vil jeg i øvrigt gerne gøre en enkelt bemærkning til et punkt i betænkningen, som det ærede medlem frk. Helga Pedersen var inde på. Det er det, der vedrører spørgsmålet om ministres retlige ansvar for tilsidesættelse af en folketingsbeslutning, et spørgsmål, der — som det blev nævnt — har været drøftet meget indgående i udvalget. Jeg skal gerne indrømme, at jeg hører til dem, der finder, at en ministers tilsidesættelse eller undladelse af at gennemføre noget, der måtte være vedtaget i en folketingsbeslutning, først og fremmest er et parlamentarisk anliggende. Jeg finder, at dette, at en minister tilsidesætter eller undlader at foretage et eller andet, som måtte være pålagt ham gennem en folketingsbeslutning, er en sag, der først og fremmest vedrører folketinget og altså må medføre parlamentariske konsekvenser. Jeg vil ikke udelukke — hvis jeg havde gjort det, kunne jeg jo heller ikke have tiltrådt det, der står skrevet i betænkningen — at der også kan foreligge et retligt ansvar, men først og fremmest betragter jeg det som et parlamentarisk ansvar.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale ændringsforslagene og selve lovforslaget.

Herluf Rasmussen: Som det allerede blev sagt af mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, ved første behandling, er der grund til at takke regeringen, fordi man har mandet sig op til at komme med dette lovforslag om ministres ansvar. Men når dette er sagt, er der vel også grund til at bemærke, at der allerede fra anden side var fremsat lovforslag i samme retning, og deres befordrende virkning kan man vel ikke underkende.

De to lovforslag, som er fremsat henholdsvis af partiet de uafhængige og af venstre og de konservative, har været med i udvalgsarbejdet, og som det fremgår af betænkningen, har man opnået enighed om at gå ind for det af regeringen fremsatte lovforslag. De ændringer, det er undergået, og som ligeledes har fået enstemmig tilslutning, kan vi også medvirke til her i salen; det drejer sig om ændringsforslagene nr. 1, 2 og 3, og dem anbefaler vi.

Jeg tror ikke, at disse ændringer betyder noget reelt, i hvert tilfælde forekommer det mig ligeegyldigt, om man benytter ordet ansvar fremfor det nu foreslåede ord ansvarlighed i titlen. De to andre ændringsforslag skulle betyde en præcisering, og det kan vi selvfølgelig ikke have noget imod, selv om jeg mener at kunne konstatere, at der er delte meninger om nytten af denne præcisering.

Om selve lovforslaget skal jeg i øvrigt ikke gøre mange kommentarer, men da de andre lovforslag er gledet lidt i baggrunden, er der vel grund til at give en begrundelse af, hvorfor vi har foretrukket regeringens lovforslag fremfor de øvrige. Det af den højtærede justitsminister fremsatte lovforslag er efter vor opfattelse prisværdig kort og derfor også let overskueligt, medens de to andre lovforslag efter vor opfattelse er tunge og besværlige. Udformningen af regeringens lovforslags § 2 er vel bedst at bruge til sammenligningen.

Vi kan måske give udtryk for en lille smule betænkelighed med hensyn til regeringsforslagets § 7, hvor forældelse omtales. Den foreskrevne forældelsesfrist er jo en skærpelse i henhold til straffeloven — det er i hvert fald blevet sagt over for mig —

[Herluf Rasmussen.]

hvor fristen, så vidt jeg ved, er 2 år, hvis den forskyldte straf ikke vil overstige bøde eller hæfte i 2 år. Men jeg sætter stadig spørgsmålstegn ved, om bestemmelsen er vidtgående nok. Efter straffelovens § 94 løber forældelsesfristen fra den dag, da den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt. Hvis folketinget ikke bliver bekendt med forholdet før efter en årrække — det kan f. eks. ske, hvis en regering sidder for længe — ja, så kan fristen let blive for kort i betragtning af, at en omfattende debat i folketinget først må finde sted, før der kan tages stilling til spørgsmålet om tiltalerejsning. Jeg er ikke helt sikker på, om der ikke i § 7 skulle sættes en forældelsesfrist på mindst 10 år.

Selv om man ved denne lovs gennemførelse indfrier et gammelt løfte, tror jeg ikke, man skal vente sig, at fremtiden skal bringe særlig mange sager, hvor man drager ministre til ansvar for deres handlinger. Det foreliggende lovforslag indeholder jo i og for sig intet principielt nyt, men kun en præcisering og understregning af gældende ret. Vanskeligheden ligger jo ikke her, men derimod i at få gjort ansvaret politisk, parlamentarisk eller retsligt gældende i påkommende tilfælde; og om det vil blive lettere efter gennemførelsen af denne lov, anser jeg for tvivlsomt. Når man vil drage en minister til ansvar, er det gode gamle middel med stemmesedlen stadig det mest effektive, og det får vi jo også lejlighed til at bruge inden for en overskuelig fremtid. Hvis man synes, at en regeringsminister ikke har klaret opgaven rigtigt — og det vil der jo af og til være nogen der synes — så kan det tilkendegives gennem stemmesedlen.

Iver Poulsen: Det udvalg, hvis arbejde danner grundlaget for denne andenbehandling af de 3 lovforslag om ministeransvaret, afgav betænkning onsdag den 4. marts. Øverst i betænkningens overskrift er anført det forslag, som blev fremsat af de uafhængige, velsagtens fordi det blev fremsat først, nemlig på folketingets første mødedag, den 2. oktober. Mit parti og jeg som partiets ordfører fik imidlertid ingen underretning om, hvad betænkningen gik ud på; vi måtte

i de følgende dage læse i aviserne, der åbenbart holdtes bedre underrettet end selv forslagsstillerne blandt folketingets egne medlemmer, at der i udvalget var opnået enighed om et forlig mellem regeringspartierne og VK- og SF-oppositionen om at gennemføre regeringsforslaget med visse ændringer, at venstres og de konservatives forslag ville blive trukket tilbage, og at man indstillede de uafhængiges forslag til forkastelse. Det var, hvad aviserne meddelte offentligheden og de uafhængige.

Fredag den 6. marts omdeltes udvalgsbetænkningen så sent om eftermiddagen, at jeg normalt ikke ville have vidst noget herom før tirsdag morgen, hvis jeg ikke ad anden vej var blevet underrettet i løbet af weekenden, og samtidig var denne anden behandling sat på dagsordenen til i dag onsdag. Det er de vilkår for sagligt arbejde på et betydningsfuldt og vanskeligt område, som bydes medlemmer af folketinget, endog de medlemmer, der selv er forslagsstillere af det ene af de forslag, som i dag er sat til behandling.

Man vil næppe kunne fortænke mig i, at jeg endnu en gang bringer i erindring, med hvilken, jeg havde nær sagt begejstring den højtærede justitsminister modtog vort forslag ved første behandling efter fremsættelsen i forrige folketingsår den 27. marts 1963. Jeg vil gerne citere fra Folketingstidende 1962-63, sp. 4659. Den højtærede justitsminister udtalte dengang:

„Det er med stor glæde, jeg har læst det forslag til lov om ministres strafansvar, som er fremsat af det ærede medlem hr. Iver Poulsen på partiet de uafhængiges vegne, og selv om jeg heller ikke kan anse dette forslag for egnet til gennemførelse i den foreliggende form, er det efter min mening helt klart, at forslaget på flere punkter betegner væsentlige forbedringer i forhold til det tidligere af venstre og det konservative folkeparti fremsatte forslag og dermed også er et mere frugtbart grundlag for en principdrøftelse.“

Ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. K. B. Andersen, sluttede sig til denne vurdering, og den radikale ordfører, det ærede medlem hr. Helge Larsen, gjorde det samme, bl. a. med de ord,

[Iver Poulsen.]

at der i de uafhængiges forslag — og her vil jeg gerne citere igen — „på adskillige punkter er formuleringerne klarere tanker“.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen sluttede trop, idet han sagde, at det på flere punkter er en væsentlig forbedring, at det er yderst udmærket, at man er kommet med dette forslag, som også han betegnede som i mange henseender mere værdifuldt end venstres og de konservatives.

Hvis man kan tro det gamle ord om, at den, der tier, samtykker, var heller ikke venstre og de konservative uenige i denne vurdering, for de sagde nemlig ingenting. Men også uden for det høje ting blev lodigheden af de uafhængiges forslag anerkendt på tilsvarende måde, nemlig i en kronik i Berlingske Tidende den 19. april 1963 af professor, dr. jur. Stig Juul, hvis særlig fremragende sagkundskab på dette område blev stærkt fremdraget under første behandling af VK-forslaget i januar 1963 af begge ordførerne for forslagsstillerne, det ærede medlem frk. Helga Pedersen og det ærede medlem hr. Ninn-Hansen.

Nu er jeg ikke blind for, at alt er relativt, og dengang havde vi jo kun VK-partierne og de uafhængiges forslag at sammenligne, men senere fik vi regeringsforslaget, og hvordan gik det så med sammenligningen? At regeringspartierne foretrak deres eget forslag, er jo klart, men venstres ordfører, det ærede medlem frk. Helga Pedersen, der allerede tidligere havde erkendt og understreget, at VK-forslaget ikke var fejlfrit, heglede ved første behandling i november måned regeringsforslaget grundigt og sagkyndigt igennem i stort og i småt, og det ærede medlem hr. Ninn-Hansen drog konklusionen med de ord, som jeg gerne vil citere fra Folketingstidende 1963-64 sp. 989: „når vi ser de tre lovforslag, der nu ligger foran os, tror jeg desværre, jeg må sige, at justitsministeren . . . er kommet med det ringeste lovforslag.“

Det ærede medlem tilføjede nogle lidet anerkendende ord om justitsministeriets præstationer med hensyn til lovformuleringen, men dem skal jeg ikke komme nærmere ind på.

Det vil altså sige, at både den højtærede justitsminister og alle de ordførere, der havde udtalt sig herom, anså de uafhængi-

ges forslag for afgjort bedre end venstres og de konservatives, at VK-partierne ikke havde protesteret herimod, og at VK-partierne i hvert fald anså de uafhængiges forslag for bedre end den højtærede justitsministers forslag.

På denne baggrund er det tankevækkende, at resultatet af samarbejdet i det udvalg, der er besat af de privilegerede partiers politikere, er opnået enighed om et resultat, som stort set går ud på at godkende det af de tre forslag, som fra VK-oppositionens side blev betegnet som det ringeste af de tre.

Hvad fik VK-partierne så til gengæld? Jo, tre ting: en ny paragraf, der specielt fremdrager ansvaret for den minister, der har kontraseret eller på anden måde medvirket ved en kgl. resolution — en af de ting, der også i vort forslag havde fået en særlig udformning — en ændret affattelse af bestemmelserne om strafansvar ved mangelfuldt tilsyn og instruktion og endelig den fjer i hatten, at VK-partierne fik lov til at beholde lovens titel om ansvarlighed i stedet for, som regeringen havde foreslået, og hvad vi i hvert fald syntes var bedre, nemlig ansvar.

Det var, hvad venstre og de konservative fik ud af deres voldsomme angreb på det, de kaldte det ringeste af de tre lovforslag.

De opnåede for øvrigt én ting til, nemlig enighed om, at de uafhængiges forslag blev tiet ihjel.

Nu kan man så spørge — og „man“ er offentligheden, pressen og vælgerne — hvad blev der da af de uafhængige i alt dette? Var det ikke meningen, at de skulle være med i udvalgsarbejdet med den sag, hvori de selv havde fremsat et så vel modtaget lovforslag? For vort forslag blev jo vel modtaget af regeringspartierne og den højtærede justitsminister. Vi havde også opfattet det sådan, at vi skulle være med i arbejdet, men det skulle gå helt anderledes.

Ved første behandling i november faldt der fra alle sådanne udtalelser, at vi måtte gå ud fra, at der virkelig skulle forhandles også med de uafhængige som forslagsstillere. Venstres ordfører, det ærede medlem frk. Helga Pedersen, udtalte — og jeg citerer fra Folketingstidende 1963-64 sp. 987 —:

„Vi har altså nu 3 lovforslag klar til udvalgsbehandling. Hermed skulle et tilstrækkeligt materiale være tilvejebragt, og

[Iver Poulsen.]

det afhænger derefter nu af parternes evne og vilje til samarbejde, om et resultat kan nås. Et lovområde af denne art burde kunne behandles på juridisk sagligt plan, således at et betydeligt flertal kunne stå bag lovgivningen til sin tid.“

Det ærede medlem hr. Helge Larsen tilføjede sin villighed til forhandling og tilføjede, at det naturligvis også gjaldt de to andre forslag. De andre ordførere var på linje med disse udtalelser, og fra min side var de sidste ord, der blev sagt, et tilsagn om, at vi meget gerne ville samarbejde, vi beder om at få lov til at samarbejde. Og den højtærede justitsminister udtalte i sit svar, at de indvendinger, jeg på mit partis vegne havde rettet mod en række af bestemmelserne i regeringsforslaget, ville han — jeg citerer —

„meget gerne diskutere i det kommende udvalg, hvortil jeg håber det ærede medlem får adgang.“

Jo, jeg fik en slags adgang. I udvalgsbetænkningen udtrykkes det således:

„Ved drøftelsen af det af de uafhængige fremsatte lovforslag har ordføreren for forslagsstillerne, Iver Poulsen, deltaget“.

Men jeg har ikke deltaget i nogen reel drøftelse. Der har ikke, medens jeg fik lov til at komme indenfor i udvalget, været tale om en forhandling om det forslag, vi havde fremsat, og der kunne slet ikke være tale om et samarbejde, sådan som det er foregået. Jeg har engang for nogle måneder siden fået lejlighed til at gennemgå og forelægge en række skriftlige bemærkninger til regeringsforslaget, og onsdag den 26. februar blev jeg kaldt ind til udvalget, hvor den højtærede justitsminister i en rivende fart gennemgik sine indvendinger mod vore bemærkninger. Der var ingen, der tog ordet, og der var ikke anledning til nogen drøftelse eller til nogen forhandling, men man opnåede jo, at formaliteterne tilsyneladende var i orden.

Det er de vilkår, man byder medlemmer af folketinget, som har gjort et stort og fra alle sider anerkendt arbejde på et betydningsfuldt område. Hvad værre er: det er de vilkår, man byder folkestyret. De vilkår kan vi ikke acceptere, og derfor tager også vi vort lovforslag tilbage. End ikke til det er der i forbindelse med noget, der tåler

navn af drøftelse, givet os anledning. Man har ikke drøftet spørgsmålet med os, om man ville tage et vist hensyn til det, vi fremførte, og om dette hensyn eventuelt var så vidtgående, at vi kunne sanktionere resultatet og dermed, ligesom VK-partierne har gjort det, tage vort lovforslag tilbage efter forhandling og i forståelse. Jeg vil gerne understrege, at den tilbagetagning, der nu sker af vort lovforslag, havde vi naturligvis besluttet, før vi blev opfordret til det her i tinget.

Tilbage bliver så vort syn på regeringsforslaget, og det skal jeg af de samme grunde ikke gøre mange bemærkninger om. Lad mig først lige minde om et par ting, som stiller det i en særlig belysning.

Ved første behandling af VK-forslaget i januar 1963 og senere fremhævedes fra alle sider nødvendigheden af at få den særlige juridiske sagkundskab med ved udarbejdelsen af den endelige lov. Man nævnte professor Stig Iuul, man udtrykte ønske om, at repræsentanter både for flertal og mindretal i den tidligere kommission fik lejlighed til at udtale sig, og den højtærede justitsminister erklærede, at der ville være noget næsten barokt i, at vi her har mobiliseret en kommission af særlig kvalificeret sagkundskab og derefter, når denne kommission med stort flertal har erklæret, at det er rigtigt ikke at gennemføre en sådan lov, gør dette og udformer lovens indhold uden nogen tilsvarende sagkyndig bistand.

Hvad er det for en særlig kvalificeret sagkundskab, man har benyttet sig af? Så vidt mig bekendt har en sådan særlig kvalificeret sagkundskab ikke været taget med på råd, og derfor befinder vi os netop i det, den højtærede justitsminister har kaldt en barok situation. Men sådan foregår altså lovgivningsarbejdet i Danmark.

Selve regeringsforslaget skal jeg naturligvis ikke gøre nogle bemærkninger til, det er jo håbløst på nuværende tidspunkt. Man har jo ved enhver lejlighed vist, at man overhovedet ikke interesserer sig hverken for de forslag, vi fremsætter, eller for de bemærkninger, vi kunne have lyst til at knytte til andre forslag. Men så skal jeg til slut blot sige, at det vigtigste trods alt jo er, at vi nu får den lov om ministres ansvar, som de uafhængige hele tiden har ønsket, og kan man ikke få det bedste, må man jo

[Iver Poulsen.]

tage det næstbedste og håbe på, at der senere hen måske viser sig en mulighed for at udbedre de skavanker, loven om ministres ansvar vil få. Jeg kan meddele, at ud fra den opfattelse, at det vigtigste for os trods alt er, at vi får en lov om ministres ansvar, vil også vi stemme for det foreliggende lovforslag.

Formanden: De ærede forslagsstillere har taget forslag til lov om ministres strafansvar tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Op- hold). Da det ikke er tilfældet, er lovforslaget bortfaldet.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Det ærede medlem frk. Helga Pedersen udstødte nogle hjertesuk i forbindelse med en gennemgang af nogle afsnit af betænkningen, men da jeg forstod, at det ærede medlem var enig i realiteten, akkviescerer jeg — for at bruge et dansk udtryk — ved sukkene.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen mindede om, at han på et enkelt punkt havde givet udtryk for uenighed. Det var vedrørende de subjektive strafbarhedsbetingelser. Vi ved, at det ærede medlem har haft den opfattelse, at det var for snævert at begrænse ansvaret til forsæt og grov uagtsomhed, men jeg er naturligvis taknemlig for, at det ærede medlem ikke har gjort det til et stridsspørgsmål. Jeg forstod, at det ærede medlem lagde megen vægt på bestemmelsen i § 4, stk. 2, fordi den var udtryk for en styrkelse af folketingets stilling, og den begrundelse skal jeg ikke fremsætte indvendinger imod.

Det ærede medlem hr. Herluf Rasmussen antydede, at han var utilfreds med forældelsesbestemmelsen i § 7. Herom vil jeg gerne sige, at denne bestemmelse jo er en skærpelse i forhold til de almindelige bestemmelser i straffeloven om forældelse, idet der står, at forældelsesfristen dog i intet tilfælde er mindre end 5 år, og det ærede medlem ved, at vi har indsat denne bestemmelse for at sikre, at et eventuelt

nyt foleketingsflertal efter udløbet af en valgperiode kan rejse en ministeransvarligheds-sag mod en tidligere minister. Jeg vil være meget ked af at sætte forældelsesfristen til 10 år. Er det nu ikke længe nok, at den, der er hældt ud som minister, i 5 år skal gå og have det sådan? Skal der gå 10 år, før han frit kan trække vejret? Det er da det rene dyrplageri. Jeg går ud fra, at det ærede medlems bemærkninger ikke skal opfattes som en trussel om, at han vil stille ændringsforslag til tredje behandling. Sker det, vil jeg anbefale at stemme det ned af menneskekærlige grunde.

Det ærede medlem hr. Iver Poulsen fremsatte en række bemærkninger, som havde mindre relation til selve lovforslaget. Det ærede medlem beklagede sig indtrængende over de vilkår, der er budt ham og hans parti under denne sags behandling. Jeg synes ikke, de vilkår var så ringe. Det ærede medlem repræsenterer et parti, som efter den gældende forretningsorden ikke kan blive repræsenteret i et folketingsudvalg, og det folketingsudvalg, der blev nedsat til behandling af denne sag, har vist det ærede medlem megen venlighed ved at lade ham møde i udvalget for udførligt at motivere sit eget lovforslag, og senere har udvalget ladet det ærede medlem møde frem for at drøfte de indvendinger, det ærede medlem og hans parti havde imod det af regeringen fremsatte lovforslag. Jeg synes, der er taget meget vidtrækkende hensyn til det ærede medlem, og det forekommer mig i hvert fald ganske overdrevent, når det ærede medlem i sin beklagelse over den behandling, han mener at have fået, taler om, at folkestyret bringes i fare.

De mange citater, det ærede medlem morede sig med, og som nok væsentligst var bestemt af ønsket om at drille venstre og det konservative folkeparti, skal jeg ganske lade ligge. Jeg kan dog ikke tilbageholde en lidt onskabsfuld bemærkning, og jeg beder det ærede medlem retlede mig, hvis jeg tager fejl. Det ærede medlem nævnte, at professor Stig Iuul i en kronik

[Justitsministeren.]

i dagspressen havde fremhævet de uafhængiges forslag som sagligt langt det bedste. Der er en ondskabsfuld sjæl, der har sagt til mig — men det må da være løgn — at det er Stig Iuul, der har skrevet det ærede medlems forslag.

Jeg har ingen erindring om, at der skulle være givet udtryk for, at man skulle indkalde særlig kvalificeret sagkundskab til at se på disse forslag. Jeg vil gerne sige, at jeg efter at have set på forslagene og den behandling, de har fået, føler mig overbevist om, at vi i justitsministeriet ubetinget råder over særlig kvalificeret sagkundskab. Jeg skynder mig at tilføje, at det er ikke mig, jeg tænker på.

Det ærede medlem vendte tilbage til den tanke, at den kommission, der havde behandlet hele problemet, skulle have udtalt sig om forslagene. Jeg må fastholde, at jeg synes, at når en kommission når til det standpunkt, at den ikke mener, det er rigtigt at fremsætte et sådant forslag, så kan man ikke — helt i strid med, hvad kommissionens altovervejende flertal mener — pålægge den at gøre det alligevel. Det er den slags ting, man nu ikke kan; det er åndsfriheden, der trues med undertrykkelse, ærede medlem, det er det værste af alt.

Jeg konstaterer imidlertid med glæde, at det ærede medlem konkluderede, at det ærede medlem og hans parti vil stemme for regeringens lovforslag. Det gør jeg med så meget mere glæde, som jeg forstod, at det ærede medlem var meget betænkelig, fordi han ikke havde haft denne særlig kvalificerede sagkundskab til at se på det, men alligevel ville det ærede medlem stemme for vort lovforslag, fordi det vigtigste var at få en ministeransvarlighedslov.

Må jeg afsluttende sige, at når også jeg anbefaler vedtagelse ikke alene af de stillede ændringsforslag, men også ved tredje behandling af det samlede lovforslag, er det ud fra den betragtning, at det forslag, folketinget nu samler sig om, er et forslag, der bygger på straffeloven og på erstatningsretten, alene med de særregler, som må anses for påkrævede. Der er ikke behov for yderligere særregler. Det, vi tilvejebringer her, er en lov byggende på principper, der ikke afviger fra de principper, vi i øvrigt anerkender på disse områder.

Helga Pedersen: Jeg vil kun gøre en bemærkning i anledning af det ærede medlem hr. Helge Larsens kommentar til afsnittet i betænkningen vedrørende visse beslutninger fra folketingets side. Det ærede medlem understregede, at det, det ærede medlem havde tænkt på under de forhandlinger og overvejelser, der havde været, var dette, at der her først og fremmest var tale om et parlamentarisk ansvar, men det ærede medlem ville ikke udelukke — og således måtte jeg også forstå standpunktet — at der også i givet fald kunne blive tale om et retligt ansvar. Jeg er glad for denne klaring af det ærede medlems standpunkt, og jeg er naturligvis enig i, at hvis denne klaring ikke var sket, kunne det ærede medlem heller ikke have tilsluttet sig udvalgsbetænkningen i den form, den har her, men jeg vil blot tilføje, at dette, at der først og fremmest er tale om et parlamentarisk ansvar, det er ikke noget særligt for de nævnte folketingsbeslutninger, som vi særlig har diskuteret. Jeg tror, der er almindelig enighed om, at det i overvejende grad er et parlamentarisk ansvar, der træder frem, når man overhovedet vil foreholde en minister ansvar for den ene eller den anden handling — og da navnlig når det er i direkte forbindelse med folketingets beslutninger af en eller anden art — så noget særpræg er der ikke tale om.

Jeg vil lige tilføje i den forbindelse, at når vi fra vor side sluttede os til det standpunkt, som der var givet udtryk for af et mindretal i den kommission, der afgav betænkning om disse spørgsmål, når vi sluttede os til det standpunkt, at der skulle være en særlig lovgivning om disse spørgsmål, så sluttede vi os alene til dette: en lov skal vi have, men derimod ikke til den udtalelse, der også fandtes i betænkningen, at det pågældende mindretal ønskede, at det retlige ministeransvar skulle indtræde som — jeg tror, det var udtrykt på den måde — et mere normalt led i det parlamentariske liv. Jeg tror næsten, jeg kan sige det på den måde, at vi snarere ønsker, at der slet ikke bliver brug for at gøre et retligt ansvar gældende.

Herluf Rasmussen: Jeg synes, at der altid er noget smukt ved, at man trækker det medmenneskelige ind i argumentatio-

[Herluf Rasmussen.]

nen, og specielt når det drejer sig om den højtærede justitsminister, som i forbindelse med kommentarerne til en udtalelse af mig — det var ikke noget konkret ændringsforslag — gav udtryk for, at man skulle tage et vist hensyn, et medmenneskeligt hensyn, til de ministre, der i så lang en årrække skulle gå og gemme på en hemmelighed. Jeg erkender naturligvis, at der er ministre, der har sådanne følelser; men vi kan vel ikke se helt bort fra, at der også er nogle ministre — jeg skal ikke i denne forbindelse nævne noget navn — men der er da også ministre, der har en vis evne til at holde den slags ting nede, og de kan klare sig i en vis årrække, uden at man i og for sig kan se blot en antydning af en rynke i deres ansigt ved tanken om deres fortid. Jeg vil også gerne sige i den forbindelse, at det medmenneskelige forsvandt jo pludselig, da den højtærede justitsminister fandt anledning til at nævne en velanskreven retslærd her i det høje ting. Det mener jeg ikke er helt korrekt, men det skal jeg overlade til den højtærede justitsminister.

Dernæst har jeg en bemærkning til det ærede medlem hr. Iver Poulsen, idet der her fra talerstolen blev givet udtryk for, at vi fra vor side havde været meget sympatisk indstillet over for det lovforslag om ministres strafansvar, som var fremsat af det ærede medlem hr. Iver Poulsen. I den forbindelse vil jeg lige nævne — for ikke at det skal være en historie, der skal rende alt for langt — at på det tidspunkt, da vi gav udtryk for dette, udtalte det ærede medlem hr. Aksel Larsen ved første behandling den 27. marts 1963 — dengang havde vi kun de uafhængiges forslag og de konservatives og venstres forslag stillet op mod hinanden — ifølge Folketingstidende 1962-63 sp. 4668:

„I mange henseender er det, så vidt jeg kan dømme om det, mere værdifuldt“ — det var altså det ærede medlem hr. Iver Poulsens forslag — „end det lovforslag, vi allerede har i udvalg, og vi må vel se på begge lovforslagene i det samme udvalg.“

Jeg vil gerne for lige at understrege vor indstilling sige, at vi havde jo ikke dengang regeringens forslag foran os; det havde vi

derimod ved førstebehandlingen, da vi drøftede disse tre lovforslag samlet her i år, og da udtalte vi noget ganske andet. Men jeg har vistnok givet udtryk for her, at også socialistisk folkeparti har set med en vis sympati på, at der fra anden side er blevet lagt et vist pres på den højtærede justitsminister.

Iver Poulsen: Den højtærede justitsminister syntes, at jeg beklagede mig lidt for stærkt over den behandling, vi har fået, og den højtærede justitsminister ville tilbagevise min beklagelse med, at sådan var forholdene; forretningsordenen forbød et parti af den størrelse, som de uafhængige har, at deltage i udvalgsarbejdet, og de vilkår måtte man indordne sig under. Men det er nu ikke helt rigtigt, for der foreligger en bemærkning fra 1953 i forbindelse med forfatningsdrøftelserne, som netop udtrykker, at et udvalg har lov til at lade et medlem af folketinget deltage i udvalgsarbejdet, hvis man finder det hensigtsmæssigt. Jeg husker ikke lige dato og nummer på bemærkningen, men den er fra 1953. Så er spørgsmålet, om de mennesker, der sidder i de store partier, finder det hensigtsmæssigt, at repræsentanter her i tinget for mere end 80.000 vælgere får lov til at deltage i lovgivningsarbejdet i udvalgene, ikke mindst i de specielle tilfælde, hvor vedkommende gruppe selv har fremsat et forslag, som aldeles ikke kan tilbagevises som et paradeforslag, men bag hvilket der ligger et virkelig dygtigt og grundigt arbejde, der har vundet anerkendelse fra alle sider. Det er et spørgsmål, der har forbindelse med folkestyret. Den højtærede justitsminister mener, at det er åndsfriheden, der er truet; når den trues, så må det vel være noget for en justitsminister at tage sig af og undersøge og gribe effektivt ind over for; det må vel være noget, han gør i medfør af sin gerning.

Nu har det ærede medlem hr. Herluf Rasmussen jo omtalt det medmenneskelige i forbindelse med professor Stig Iuul. Jeg skal kun svare på den højtærede justitsministers spørgsmål, om det er professoren, der har skrevet de uafhængiges forslag, at det er det ikke. Men at professoren omtalte vort forslag i den kronik i Berlingske Tidende, som jeg nævnte her fra talerstolen, det

[Iver Poulsen.]

kan den højtærede justitsminister jo selv forvise sig om; jeg nævnte datoen for det nummer af Berlingske Tidende, hvor kronikken fandtes.

Ved første behandling var det justitsministeren, der slog meget hårdt på, at hele dette spørgsmål havde været underkastet en grundig behandling i en kommission af særlig kvalificerede sagkyndige; og, sagde justitsministeren, hvis vi nu imod disse sagkyndiges opfattelse giver os til at lovgive, uden at vi igen har særlig kvalificerede sagkyndiges råd at støtte os til ved den endelige udformning, så vil det blive en barok situation. Så er det, jeg tillader mig at spørge den højtærede justitsminister: har en lignende, særlig sagkyndig kommission som kommissionen, der arbejdede med spørgsmålet om en ministeransvarslov, været spurgt, og har man støttet sig til en sådan kommissions råd ved den endelige udformning af det lovforslag, som man nu har opnået enighed om i udvalget? Jeg skal ikke underkende den højtærede justitsministers kvalifikationer, heller ikke justitsministeriets lovkontors kvalifikationer; men jeg mener, at jeg må have ret til at spørge: er det justitsministeren og lovkontoret, der i dette tilfælde sidestilles med den kommission, som foretog det grundlæggende arbejde for fremsættelsen af nærværende lovforslag?

Med hensyn til det ærede medlem hr. Herluf Rasmussens udtalelser, der blev fremsat, for at noget ikke skulle løbe alt for langt, skal jeg sige, at jeg kun har citeret, hvad ordføreren for det ærede medlems parti i sin tid, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, har udtalt. Jeg har sagt, på hvilke tidspunkter han har udtalt det, og i hvilke spalter i Folketingstidende det står; men hvor det vil løbe hen derfra, har jeg jo ikke noget ansvar for.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Må jeg sige til det ærede medlem hr. Iver Poulsen, at så vidt jeg erindrer — men jeg skal gerne hengive mig til historiske studier mellem anden og tredje behandling — fremsatte jeg bemærkningen om den barokke situation i en forbindelse, hvor det ærede medlem — stadig så vidt jeg erindrer — foreslog, at den kommission, der først havde udtalt sig om spørgsmålet, også skulle ud-

tale sig om de udarbejdede lovforslag. Det mente jeg ikke man kunne byde en kommission, som allerede havde taget sit standpunkt.

Jeg beklager meget, hvis jeg skulle have gjort professor Stig Iuul uret, og jeg skal over for min hjemmelsmand på det voldsomste påtale, at han bringer det rygte frem, at Stig Iuul har haft det mindste med de uafhængiges lovforslag at gøre for der- ved at rose det i en kronik. Det kan vi ikke finde os i.

Det ærede medlem beklager stadig. Jeg synes dog ikke, det ærede medlem har ret til at beklage sig over den behandling, han har fået. Ikke fra nogen side har man betegnet det lovforslag, de uafhængige fremsatte for det høje ting, som et parade-forslag, og jeg vil gerne understrege, at det har været meget omhyggeligt gennemgået i justitsministeriet, hvor vi har taget stilling til enkeltheder i lovforslaget. Vi har gjort det ærede medlem bekendt med disse indvendinger i alle detaljer, og det ærede medlem har haft lejlighed til at kommentere det. Han og jeg havde også lejlighed til at drøfte det under udvalgsbehandlingen i sidste folketingsår, ligesom vi i dette folketingsår i udvalget har drøftet de indvendinger, det ærede medlem mente at ville rette imod det lovforslag, regeringen har lagt navn til.

Endelig vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Herluf Rasmussen, at det kneb skrækkeligt for mig at fatte meningen i hans filosofiske betragtninger. Jeg håber, han er dygtigere til at skrive politirapporter end til at filosofere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag til lov om ministres strafansvar [af Iver Poulsen m. fl.]

og

forslag til lov om ministres ansvarlighed [af Ninn-Hansen, Helga Pedersen m. fl.] var taget tilbage (se sp. 3694 og 3703) og således bortfaldet.

Der foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ministres ansvar.

Ændringsforslag nr. 1 angående titlen, §§ 1 og 2, ændringsforslag nr. 2 og § 3, således ændret, ændringsforslag nr. 3 om indsættelse af en ny paragraf og §§ 4-8

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

(Lovforslaget (nr. 115) findes i tillæg A. sp. 1421, fremsættelsen i tidenden sp. 3506).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Axel Ivan Pedersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til indfødsretsudvalget.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i toldloven.

(Lovforslaget (nr. 106) findes i tillæg A. sp. 1319, fremsættelsen i tidenden sp. 3454).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Jørgen Peder Hansen: Jeg har ikke mange bemærkninger at gøre til det foreliggende lovforslag. En gennemførelse af lovforslaget betyder ikke, at vi skal i gang med en generel revision af toldloven. Det drejer sig alene om mindre ændringer i gældende lov som følge af den stedfindende udvikling med hensyn til nye produktionsformer og med hensyn til nye varer. Endvidere er der tale om en ændring i tarifieringen. Det drejer sig her om en vedtagelse, der har fundet sted i toldsamarbejdsrådet i Bruxelles. Lovforslaget bringer med andre ord toldloven på højde med udviklingen, og det er, mener jeg, både nødvendigt og rimeligt.

Enkelthederne i lovforslaget skal jeg ikke nærmere komme ind på ved denne lejlighed. Dem får vi jo lejlighed til at se på i det udvalg, der formentlig vil blive nedsat. Jeg ønsker blot på mit partis vegne at anbefale lovforslaget.

Harald Nielsen: Om det foreliggende toldlovsforslag kan jeg kort sige, at vi fra venstres side naturligvis er indforstået med de ændringer i vor toldlov, som nødvendigvis gøres af vor tilslutning til Bruxellesnomenklaturen, ligesom vi gerne medvirker til toldlempelser og indrømmelse af toldfritagelse for varer og halvfabrikata, der indgår i en dansk produktion. Vi kunne i og for sig ønske, at man her måske var gået en kende videre. Men alt det her nævnte — og det er jo hovedindholdet af det foreliggende toldlovsforslag — kan vi tiltræde og medvirke til gennemførelsen af.

Hvad vi derimod må tage afstand fra, er, at man lukker op for en almindelig toldrevision i retning af på forskellige områder at gå til større toldforhøjelser. Noget sådant er det, synes jeg, finansministeren inviterer til med sit besynderlige forslag om en voldsom toldforhøjelse for de såkaldte vinylhandsker, handsker, der fremstilles af plastovertrukket trikotagestof, men som overhovedet ikke fremstilles herhjemme. Tolden på disse handsker er for øjeblikket 50-70 øre pr. par. Men når de, som finansministeren gør det i det foreliggende forslag, føres hen under „skindhandsker“, sker der en voldsom toldforhøjelse helt op til 4 kr. for et par handsker. Jeg er meget forundret over at se dette forslag. Som et ønske fra visse kredse var det fremme ved en tidligere, mindre toldlovsrevision, også begrundet med vor tilslutning til Bruxellesnomenklaturen og vort medlemskab af EFTA. Med den begrundelse, at man hermed kunne lukke op for en lang række krav af lignende art, således at vi, inden vi så os om, var ude i en større toldrevision, som tiden og forholdene i øjeblikket ikke er inde til, gik vi dengang imod, og da blev det afvist.

Jeg forstår derfor ikke, at den højtærede finansminister nu kommer med dette forslag. Vi fremstiller jo ikke disse handsker her i landet. Den voldsomme toldforhøjelse fra 50-70 øre til 4 kr. er alene begrundet med en formodning om, at der så kan sælges